

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۲۲) قانون آیین نامه

داخلی مجلس شورای اسلامی»

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۲۰۶۴۴
کد موضوعی: ۲۴۰

دوره دوازدهم - سال دوم
ثبت: ۲۸۱

عنوان گزارش: اظهار نظر کارشناسی درباره «طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»

نام دفتر: مطالعات حقوقی (گروه حقوق اساسی و اسناد بالادستی)

نوع گزارش: طرح‌الایحه ■، نظارتی □، راهبردی □، پیش‌نویس قانونی □

تهیه و تدوین‌کننده: علی شکرالهی

همکار: روح‌اله مکارم

مدیر مطالعه: امین پژمان

ناظران علمی: احمد حکیم جوادی، جلیل محبی

صفحه‌آرا: نرجس امیراحمدی

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. رای‌گیری الکترونیکی

۲. رای‌گیری مخفی

۳. انتخاب اشخاص

تاریخ شروع مطالعه:

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۲/۲

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده.....
۲	خلاصه مدیریتی.....
۳	۱. مقدمه.....
۴	۲. اظهار نظر کارشناسی.....
۷	۳. جمع بندی و پیشنهادها.....
۸	منابع و مأخذ.....

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۲۲) قانون
آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی»

چکیده

«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۲۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۲۸۱ با هدف الکترونیک کردن فرایند رأی گیری برای اشخاص در صحن علنی و در نتیجه، کاهش چالش های مرتبط با رأی گیری با ورقه و افزایش دقت و سرعت در فرآیند رأی گیری ارائه شده است. در این طرح در بندهای (۱)، (۳) و (۴) ماده (۱۲۲) آیین نامه داخلی مجلس به هیات رئیسه اجازه داده شده است تا از صندوق های الکترونیکی استفاده شده در آخرین انتخابات برگزار شده توسط وزارت کشور استفاده نماید و این وزارتخانه نیز مکلف به همکاری با هیات رئیسه شده است. **با توجه به مزایای رأی گیری الکترونیک، تصویب کلیات طرح حاضر مورد پیشنهاد است.** با این حال به منظور رعایت اصول قانون نویسی اصلاحات جزئی لازم است. موضوع ماده (۱۲۲) ذکر مواردی است که رأی گیری مخفی «با ورقه» در آن الزامی است و طرح پیشنهادی سه مورد از چهار مورد را استثنا نموده که نوعی تخصیص اکثر است. بنابراین اصلاح شیوه نگارش تبصره «۲» ماده (۱۲۲) قانون آیین نامه داخلی مورد پیشنهاد است.

خلاصه مدیریتی

مسئله اصلی

«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۲۸۱ در خصوص الکترونیکی‌نمودن رای‌گیری مرتبط با انتخاب اشخاص موضوع بندهای (۱)، (۳) و (۴) ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی است. قانونگذار در ماده (۱۱۸) آیین‌نامه داخلی چهار روش را برای رای‌گیری در مجلس پیش‌بینی کرده است که از جمله آن رای‌گیری با دستگاه الکترونیکی و رای‌گیری مخفی با ورقه است. ماده (۱۲۲) موارد الزامی رای‌گیری مخفی با ورقه را برشمرده است. با این حال این روش چالش‌هایی همچون زمان‌گیر بودن، دقت پائین و بعضاً بروز اختلاف در شمارش را در پی داشته است. پیشرفت فناوری و تجربه موفق استفاده از دستگاه‌های الکترونیکی سبب شده تا در این طرح رای‌گیری برای اشخاص در صحن علنی از طریق صندوق‌های الکترونیکی پیشنهاد شود و هیات رئیسه در این خصوص دارای اختیار باشد.

نقاط قوت طرح

۱. توجه به استفاده از فناوری‌های نوین
۲. کاهش چالش‌های مرتبط با رای‌گیری با ورقه

نقاط ضعف طرح

عدم رعایت اصول قانون‌نویسی موضوع بند «۹» سیاست‌های کلی نظام قانون‌گذاری

پیشنهادات مرکز پژوهش‌ها

۱. پیشنهاد تصویب کلیات با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی.
۲. اصلاح تبصره «۲» ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی.

۱. مقدمه

قانون‌گذار در ماده (۱۱۸) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس چهار روش را جهت رای‌گیری در مجلس پیش‌بینی نموده است که عبارتند از:

۱. با دستگاه الکترونیکی

۲. علنی با ورقه

۳. مخفی با ورقه

۴. قیام‌وقعود

همچنین در ماده (۱۲۲) در مواردی اخذ رای به صورت مخفی با ورقه را الزامی دانسته است که این موارد عبارتند از:

۱. انتخاب اعضای هیئت‌رئیس، حقوق‌دانان شورای نگهبان و سایر انتخابات راجع به اشخاص

۲. انتخابات داخلی شعب و کمیسیون‌ها

۳. رأی اعتماد و عدم اعتماد به وزیران و هیئت وزیران و رأی عدم کفایت به رئیس‌جمهور

۴. رأی نسبت به اعتبارنامه نمایندگان که مورد اعتراض واقع شده‌اند.

علاوه بر این قانون‌گذار با الحاق تبصره «۲» به ماده (۱۲۲) در تاریخ ۱۴۰۱/۰۶/۳۰ به هیات رئیسه مجلس اجازه داده است رای‌گیری در مورد انتخاب نمایندگان برای عضویت

در نهادها، هیأت‌ها، مجامع و شوراهای را از طریق دستگاه الکترونیکی انجام دهد. در این تبصره آمده است: «هیأت رئیسه می‌تواند انتخاب نمایندگان برای عضویت در نهادها، هیأت‌ها، مجامع و شوراهای را با دستگاه الکترونیکی انجام دهد. در این صورت، هیأت رئیسه موظف است اقدامات لازم برای عدم امکان دسترسی به آرای نمایندگان را به عمل آورد.» واضح است که در تبصره فوق صرفاً در خصوص انتخاب نمایندگان برای عضویت در نهادها، هیأت‌ها، مجامع و شوراهای، استفاده از دستگاه الکترونیکی به جای رأی مخفی با ورقه اجازه داده شده است [۱].

«طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۲۸۱ در دوره دوازدهم اعلام وصول و به کمیسیون آیین‌نامه داخلی ارجاع شده است. طرح حاضر با هدف توسعه بهره‌گیری از فناوری جدید و دستگاه‌های الکترونیکی در فرآیند رای‌گیری در خصوص اشخاص در مجلس شورای اسلامی و رفع نواقص ناشی از رای‌گیری با ورقه از جمله زمان‌بر بودن اخذ رای و شمارش آراء، خطا در شمارش آراء و جلوگیری از بروز اختلافات ناشی از این موارد، ارائه شده است تا براساس آن انتخابات راجع به اشخاص به وسیله صندوق‌های الکترونیک وزارت کشور صورت گیرد. در ادامه به بررسی این طرح پرداخته خواهد شد.

۲. اظهار نظر کارشناسی

ماده واحد پیشنهادی به شرح زیر است:

«متن زیر به عنوان تبصره (۳) به ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس الحاق می‌گردد:

تبصره (۳): در مواردی که به موجب این ماده اخذ رای مخفی با ورقه الزامی است ادر موارد مقرر در بندهای (۱)، (۳) و (۴) این ماده هیات رئیسه می‌تواند اخذ رای را با استفاده از صندوق‌های الکترونیک مورد تأیید شورای نگهبان که در آخرین انتخابات الکترونیک قبلی مورد استفاده وزارت کشور قرار گرفته است انجام دهد. وزارت کشور مکلف است در برگزاری رای‌گیری به نحو مذکور با هیات رئیسه مجلس همکاری و تعداد مورد درخواست این نوع صندوق‌ها را تا پایان فرآیند هر مورد از رای‌گیری به نحو مذکور در اختیار مجلس شورای اسلامی قرار دهد.»

در تحلیل این ماده واحد نکات زیر قابل ذکر است:

۱. حرکت از روش‌های سنتی رای‌گیری به سوی استفاده از فناوری و دستگاه‌های الکترونیکی که منجر به افزایش دقت و کاهش اشتباهات در فرآیند رای‌گیری شده و از اختلافات ناشی از رای‌گیری با ورقه می‌کاهد امری ضروری است. طرح حاضر از این جهت نگاهی مناسب و مترقی داشته است. سابقاً قانونگذار در انتخابات‌های مختلف مانند انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا^۱ [۲] و انتخابات مجلس شورای اسلامی [۳]^۲ این شیوه را تجویز نموده است.

۱. ماده (۲۷) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران و دهیاران:

ماده ۲۷- در هر مرحله انتخاباتی، هر شخص واجد شرایط می‌تواند فقط یکبار با ارائه شماره ملی و اصل یکی از مدارک کارت ملی، شناسنامه، گذرنامه، گواهینامه رانندگی یا کارت معافیت یا پایان خدمت دوره ضرورت نظام وظیفه بعد از احراز هویت رای دهد. وزارت کشور مکلف است زیرساخت‌های لازم به منظور احراز هویت الکترونیکی را فراهم نماید. در مواردی که احراز مشخصات هویتی رای‌دهنده و انطباق آن با اطلاعات دستگاه احراز هویت از طریق اثر انگشت یا سایر نشانه‌های زیست-سنجی (بیومتریک) امکان‌پذیر باشد، از رای‌دهنده ثبت‌نام به عمل می‌آید و نیازی به ارائه مدارک فوق‌الذکر نمی‌باشد. بر اساس داده‌های دستگاه احراز هویت، شرکت و رای دادن فرد در سوابق سجلی رای‌دهنده در سازمان ثبت احوال کشور ثبت می‌شود.

۲. ماده (۱۱) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی: در هر مرحله انتخاباتی، هر شخص واجد شرایط می‌تواند فقط یکبار با ارائه اصل یکی از مدارک کارت ملی، شناسنامه، گذرنامه، گواهینامه رانندگی یا کارت خدمت دوره ضرورت نظام وظیفه رای دهد. همچنین در مواردی که احراز مشخصات هویتی رای‌دهنده و انطباق آن با اطلاعات دستگاه احراز هویت از طریق اثر انگشت یا سایر نشانه‌های زیست-سنجی (بیومتریک) امکان‌پذیر باشد، از رای‌دهنده ثبت‌نام به عمل می‌آید. بر اساس داده‌های دستگاه

۲. ادبیات استفاده شده در ماده پیشنهادی از حیث اصول قانون نویسی (موضوع بند «۹» از سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری ابلاغی مقام معظم رهبری [۴]) نیازمند اصلاح است.

۳. باتوجه به آنکه از یکسو فناوری به طور دائمی در حال پیشرفت بوده و دستگاه‌های الکترونیکی رای‌گیری نیز در حال تحول می‌باشند و از سوی دیگر اصلاح مکرر قانون امر مطلوبی نیست؛ لذا بهتر است به جای عنوان نمودن مصداقی خاص یعنی «صندوق‌های الکترونیک مورد تأیید شورای نگهبان که در آخرین انتخابات الکترونیک قبلی مورد استفاده وزارت کشور قرار گرفته است» از عنوان کلی «دستگاه‌های الکترونیکی مخصوص» با شرط نمودن مخفی بودن رای استفاده شود.

۴. باتوجه به آنکه تامین دستگاه‌های مذکور بیشتر جنبه اداری دارد و چگونگی تامین دستگاه نیز موضوعیتی ندارد لذا می‌توان به هیات رئیسه در این خصوص اختیار داده شود و دستگاه‌های اجرایی نیز مکلف به همکاری با هیات رئیسه شوند.

۵. قانونگذار در تبصره (۲) ماده (۱۲۲) به موضوع جواز استفاده از دستگاه‌های الکترونیکی در خصوص انتخاب نمایندگان برای عضویت در نهادها، هیأت‌ها، مجامع و شوراها توسط هیات رئیسه اشاره داشته است. این موضوع با طرح فعلی وحدت موضوعی دارد و می‌توان موارد مطروحه در ماده واحده پیشنهادی را به تبصره (۲) اضافه کرد. و عنوان طرح پیشنهادی به اصلاح تبصره (۲) ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی تغییر یابد.

۶. متن پیشنهادی دلالت بر مجاز بودن استفاده از صندوق الکترونیکی به جای رای گیری مخفی با ورقه توسط هیات رئیسه دارد. چنانچه انجام این امر از منظر نمایندگان محترم ضروری است، کما اینکه در مقدمه توجیهی نیز به آن اشاره شده است، باید عبارت «مکلف است» را در ماده جایگزین عبارت «می تواند» نمود.

۷- طرح پیشنهادی ۳ مورد از ۴ مورد الزام به برگزاری رای گیری به صورت مخفی با ورقه (موضوع ماده (۱۲۲)) را مستثنی نموده که تخصیص اکثر و مذموم است.

۳. جمع بندی و پیشنهادها

طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۲۲) قانون آیین نامه مجلس شورای اسلامی به شماره ثبت ۲۸۱ با هدف کاهش مشکلات ناشی از برگزاری رای گیری مخفی با ورقه و افزایش دقت و سرعت رای گیری در مورد بندهای (۱)، (۳) و (۴) ماده (۱۲۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس ارائه شده است. با توجه به مطلوبیت به کارگیری از فناوری جدید و روش های الکترونیکی در فرآیند رای گیری، تصویب کلیات این طرح پیشنهاد می شود. با این حال با رعایت قانون آیین نامه داخلی مجلس اصلاح این طرح به شرح زیر پیشنهاد می شود:

تبصره «۲» ماده (۱۲۲) قانون آیین نامه داخلی به شرح زیر اصلاح می شود:

تبصره ۲- هیات رئیسه می تواند برگزاری انتخابات در صحن برای موارد مذکور در این ماده را با دستگاه های الکترونیکی مخصوص که مخفی بودن کامل آرا را تضمین نماید، انجام دهد. دستگاه های اجرایی مربوط مکلف به همکاری با هیات رئیسه در خصوص تامین اقتضائات فنی آن خواهند بود.

منابع و مأخذ

- [۱] ر.ا. مکارم، «اظهارنظر کارشناسی درباره: طرح انتخاب نمایندگان در نهادها، هیات‌ها، مجامع و شوراها با دستگاه الکترونیکی»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۴۰۱.
- [۲] قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران و دهیاران.
- [۳] قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی.
- [۴] سیاست‌های کلی نظام قانونگذاری.

گزیده سیاستی

تصویب کلیات طرح «الحاق یک تبصره به ماده (۱۲۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به شماره ثبت ۲۸۱ و اصلاح جزئیات آن با رعایت اصول قانون نویسی پیشنهاد می‌شود.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نباوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۳۰۰۰ (۳ خط) صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@males.ir

وبسایت: rc.males.ir